

Przestępstwo zniesławienia (pomówienia) osoby wierzącej lub duchownej w Kodeksie Karnym z 1997 r.

Ks. prof. Dr hab. Mieczysław Różański – UNIwersYTET WArmińsko-MAzurski w OlszTYNIE

Ur. w 1967r. – polski duchowny rzymskokatolicki, historyk, doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Świecenia kapłańskie przyjął w 1992. W 1999 uzyskał w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II stopień naukowy doktora nauk teologicznych na podstawie rozprawy pt. Szkolnictwo parafialne w archidiecezji uniejowskiej w latach 1512-1773. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskał w 2011 w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pt. Duchowieństwo archidiecezji uniejowskiej w XVIII wieku. Studium propozograficzne. Jest zatrudniony w Katedrze Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Należy do Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego.

WSTĘP

U źródeł powstania koncepcji przepisów karnych chroniących religię leżały zasady zapisane w Starym Testamencie. W późniejszym czasie, gdy chrześcijaństwo stało się religią panującą, obraza Boga była poczytywana za przestępstwo obrazy majestatu („*Crimen lesae maiestatis divinae*”), co posiadało swoje odbicie w sięgających od czasów średniowiecza kodyfikacjach karnych. W Polsce przepisy te obowiązywały w prawie okresu staropolskiego, a także w kodeksach zaborczych (np. Rosyjski Kodeks Karny, tzw. Kodeks Tangacewa, Kodeks Karny Niemiecki z 1871 r. i Ustawa Karno Austriacka z 1852 r.). Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zapis taki znalazł się w Kodeksie Karnym z 1932 r. (art. 255). W zasadzie zakres ochrony religii, który znajdował się w tych kodeksach karanych pokrywał się ze sobą. Zakres ograniczeń miał na celu ochronę religii chrześcijańskich przed zniesławieniem i propagandą antyreligijną. Można zatem określić, że stan ochrony był wyrazem stopnia zainteresowania władz w ochronie religii, jako ważnego czynnika wspierającego istniejący porządek społeczny i polityczny, zasadniczym celem tak zbudowanej ochrony było niedopuszczenie do osłabienia autorytetu religii w społeczeństwie i podważenia słuszności jej zasad¹. Czyny te penalizowane były także w kodeksie karnym z 1969 r. (art. 178), a obecny kodeks karny z 1997 r.², podobnie jak poprzednie obejmuje swą ochroną przekonania religijne³. Jednym z przestępstw popełnianych na tle religijnym wynikającym wprost z zasady wolności słowa jest pomówienie (zniesławienie). Inne przestępstwa, które są dokonywane z pobudek

¹ M. Pietrzak, *Reglamentacja wolności prasy w Polsce (1918-1939)*, Warszawa 1963, s. 473 i n.

² Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.

³ Zob. L. Gardocki, *Granice wolności słowa w projekcie kodeksu karnego*, *Pal.* 1993 nr 12, s. 103-106; L. Gardocki, *Prawnokarne granice wolności słowa w świetle projektu kodeksu karnego z 1991 roku* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, red. S. Waltoś, Kraków 1993, s. 263-272.

religijnych lub areligijnych to: eksterminacja grupy wyznaniowej, dyskryminacja religijna, złośliwe przeszkadzanie w wykonywaniu praktyk religijnych i żałobnych; przemoc i groźby bezprawne z powodu przynależności wyznaniowej, obraza uczuć religijnych, nawoływanie do nienawiści na tle religijnym, znieważenie zwłok, prochów ludzkich lub miejsca spoczynku zmarłego i znieważenie z powodów religijnych.

1. POJĘCIE ZNIESŁAWIENIA (POMÓWIENIA)

Pojęcie *zniesławienia* wywodzi się od łac. *calumnia* i oznacza potwarz, oszczerstwo, fałszywe oskarżenie, oczernianie, przekręcanie⁴. Należy do jednych z najstarszych negatywnych zachowań społecznych człowieka, które jednocześnie spotyka się z całkowitą lub częściową dezaprobatą społeczności. Termin ten oznaczał w prawie rzymskim bezpodstawne oskarżenie i rozumiany był także jako fałszywe oskarżenia. Zniesławieniem było również bezpodstawne oskarżenie kogoś o to, że jest oszczercą. Ponadto zniesławienie mogło być dokonane nie tylko osobiście, ale przez osobę trzecią, np. posłańca. Natomiast pojęcie *pomówienie* funkcjonuje przede wszystkim w języku potocznym i jest synonimem pojęcia *zniesławienia* i rozumiane jest jako fałszywe oskarżenie, tzn. umyślne, nieprawdziwe, bezpodstawne przypisanie komuś określonego, nagannego zachowania, które w rzeczywistości nie wydarzyło się. *Pomawianie* stanowi czynność wykonawczą przestępstwa zniesławienia i jest istotą tego przestępstwa. W pojęciu *pomawiania* można wyróżnić dwa elementy składowe: twierdzenie, zarzucanie, imputowanie komuś czegoś oraz rozpowszechnianie zarzucanych okoliczności. Polega ono najczęściej na poinformowaniu zawierającym jakąś treść, na zakomunikowaniu wiadomości mogącej poniżyć, na rozgłaszaniu pewnej wieści. Innymi słowy, pomawianie to zwięzła nazwa zniesławienia przez przytaczanie czy rozgłaszanie. Przybiera ono najczęściej formę obwinienia⁵.

Przestępstwo to jest związane jest *czcią* (*honorare*) i *godnością* (*dignitas*) drugiej osoby. Samo pojęcie *czci* ma charakter interdyscyplinarny i ulokowany jest na pograniczu filozofii, socjologii, teologii i prawa⁶. Natomiast pojęcie *godności* znane jest od czasów starożytnych, a wywodzi się z filozofii stoickiej oraz judaizmu. Pojęcie to znacząco ewoluowało z rozwojem cywilizacji⁷. Obecnie rozumiane jest ono w ten sposób, że w imię *godności* człowiek nie powinien być zmuszany do postępowania wbrew sobie, wbrew swoim przekonaniom, wbrew sumieniu, a co więcej nie powinien doświadczać utrudnień oraz negatywnych konsekwencji, gdy postępuje wedle własnego uznania. Tak rozumiana *godność* to przede wszystkim pewna pozytywna wartość człowieka, wsobna niejako, która powinna immanentnie przysługiwać mu w kontakcie z otoczeniem⁸.

⁴ A. Juogan, Słownik kościelny łacińsko-polski, Poznań-Warszawa-Lublin 1958, s. 85.

⁵ M. Surkont, *Pomawianie jako sposób działania zniesławiającego*, „Palestra” 1979 nr 10, s. 34.

⁶ J. S. Langrod, *W poszukiwaniu form ochrony czci*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1927, nr 4, s. 405-406.

⁷ L. Bosek, *Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne*, Warszawa 2012, s. 31-43.

⁸ I. Zieliński, *Zniesławienie w polskim prawie karnym*, Lex 2013; <http://sip-1lex-1pl-1lex-2nowy.han.uwm.edu.pl/#/monografia/369271785/6?keyword=znies%5C%82awienie&toHit=1> (z dnia 10.04.2016)

Prawodawca nie wprowadził do kodeksu definicji legalnej czci ograniczając się tylko do ogólnego wskazania, że dla zniesławienia konieczne jest pomawianie o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności.

2. PRZEDMIOT OCHRONY

Przedmiotem ochrony występku zniesławienia jest cześć, wpisująca się w godność ludzką, a także dobre imię. Wynika to z jego lokalizacji w systematyce kodeksowej, w rozdz. 27 - Przesłębstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej, a ponadto z samego brzmienia przepisu art. 212 k.k. Zawarte w nim przestępstwo zniesławienia może dotyczyć osoby wierzącej lub osoby duchownej z racji głoszonych przez nich przekonań religijnych. Treść tego artykułu brzmi następująco: (§ 1) *„kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie, karze ograniczenia albo pozbawienia wolności do roku”*. Kodeks przewiduje także formę kwalifikowaną tego przestępstwa (§ 2) *„jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”* (§ 3). *„W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego”*. (§ 4) *„Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 odbywa się z oskarżenia prywatnego”*.

Przedmiotem ochrony jest dobre imię, tzw. cześć zewnętrzna, która odnosi się do wartości, jaką dana osoba posiada w pojęciu innych ludzi (znaczenie społeczne człowieka), nie tylko pojedynczej osoby fizycznej⁹, lecz także grupy osób (wspólnota religijna, partia polityczna, organizacja społeczna, instytucja -państwowa, samorządowa, społeczna)¹⁰, instytucji¹¹, osoby prawnej (stowarzyszenie, fundacja) lub jednostki nie mającej osobowości prawnej¹². Osoba, która jest przedmiotem

⁹ Osobą fizyczną jest każda osoba (człowiek), która posiada zdolność prawną w świetle prawa cywilnego, jak również osoba ubezwłasnowolniona. Art. 212 k.k. nie zawiera żadnych ograniczeń co do osób, których zniesławiający zarzut dotyczy. Może on odnosić się zatem do osoby małoletniej lub dorosłej.

¹⁰ Przyjmuje się, że grupę osób stanowią przynajmniej trzy osoby; J. Raglewski (w:) *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 117-277 k.k.*, red. A. Zoll, Kraków 2006, s. 783.

¹¹ Na gruncie prawa karnego nie zdefiniowano terminu „instytucja”. W doktrynie przyjmuje się, że instytucją jest podmiot zbiorowy, który ma charakter publiczny, tj. prowadzi działalność publiczną. Instytucją jest urząd państwowy, szkoła, teatr, muzeum, szpital, klub sportowy; J. Wojciechowski (w:) *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, t. 1, s. 1088.

¹² Pojęcie osoby prawnej należy rozumieć zgodnie z definicją przyjętą na gruncie prawa cywilnego. Przepis art. 33 k.c. stanowi, że osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególnie przyznają osobowość prawną. natomiast jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej - podmioty, które stanowią rodzaj samodzielnego podmiotu zbiorowego, który nie posiada osobowości prawnej, np. handlowe spółki osobowe (spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna), jednostkę wojskową, niesamodzielną placówkę służby zdrowia lub przedszkole; por. także uchwała SN z dnia 18 września 1982 r., VI KZP 10/82, OSNKW 1983, nr 1-2, poz. 3.

zniesławienia, to konkretna osoba fizyczna, oznaczona imiennie, bez względu na wiek, zawód, funkcję i przynależność, wskazana gestem bądź nawet określona w sposób dorozumiany¹³.

Szeroko ujęty przedmiot ochrony nie ogranicza się do ochrony czci jednostki, odnosi się również do takich podmiotów, jak instytucje (państwowa, samorządowa lub społeczna), osoby prawne, a także jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. W przypadku podmiotów zbiorowych ochronie prawnej podlega ich dobre imię, nie można bowiem w takim wypadku mówić o czci właściwej dla osoby fizycznej.

Treścią pomówienia mogą być „*takie postępowanie i właściwości*”, które sprzeczne są z ogólnie przyjętymi zasadami prawa lub moralności, sprzeczne z etyką przede wszystkim etyką zawodową, a także brak odpowiednich kompetencji, brak wymaganych zdolności do wykonywania danego zawodu (np. w zakresie potrzebnej do tego wiedzy, fizycznych, zdrowotnych, osobowościowych, intelektualnych), ale również uzależnienie (od alkoholu, środków odurzających, a także np. od innych osób wpływających lub mogących wpływać na decyzje podejmowane przez pomawianą osobę), a także sposób postępowania (np. popełnienie przestępstwa, sprzedajność, utrzymywanie kontaktów ze światem przestępczym, postępowanie niemoralne), które mają charakter poniżający w opinii publicznej albo podrywający zaufanie społeczne. Kolejne użyte sformułowanie „*Narażenie na utratę zaufania*” to spowodowanie, że podmiot określony w tym przepisie, obdarzony dotychczas przez innych należnym mu zaufaniem, może to zaufanie stracić. Ocena ujemnej treści pomówienia musi być dokonywana w kontekście wymagań lub oczekiwań związanych z zajmowanym stanowiskiem czy pełnioną funkcją (stanowiska i funkcje kierownicze, jak i wszelkie inne - np. wychowawcy, lekarza, policjanta, proboszcza itd.), wykonywanym zawodem (np. lekarza, nauczyciela, katechety, dziennikarza, aktora, duchownego) albo rodzajem działalności (np. działacz związkowy, polityk, katecheta)¹⁴. Potwierdził to wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r.¹⁵.

¹³ U. Ceranek, *Zniesławienie i obraza*, „Prasa Polska” 1976 nr 5, s. 21.

¹⁴ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 5, LEX 2010; <http://sip-1lex-1pl-1lex-2nowy.han.uwm.edu.pl/#/komentarz/587269758/59903/kodeks-karny-komentarz-wyd-v>

¹⁵ LEX nr 1663833 - wyrok z dnia 17 marca 2015 r., „Zgodnie z treścią art. 212 § 1 k.k., odpowiada za zniesławienie ten, kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności. W tym kontekście przypomnieć należy, że przedmiotem ochrony przepisu art. 212 § 1 k.k. jest cześć i godność osoby pomawianej o postępowanie lub właściwości, które są sprzeczne z prawem, z zasadami etyki, w tym etyki zawodowej, oraz np. o brak kompetencji lub zdolności do wykonywania danego zawodu. Wartość w postaci omówionego przedmiotu ochrony pozostawać oczywiście powinna w równowadze z koniecznością ochrony innych wartości, to jest prawa do swobody wypowiedzi, prawa do krytyki oraz możliwości działania różnych organów, których zadaniem jest między innymi ocena przydatności do wykonywania zawodu, w postaci weryfikacji kompetencji i zdolności oraz ocena kwalifikacji etycznych niezbędnych do zajmowania określonych stanowisk, wykonywania różnych zawodów lub prowadzenia określonego rodzaju działalności. (...) Prawo do „krytyki” nie może być utożsamiane z prawem do „zniesławiania”, a krytyczne oceny powinny być wyrażane w odpowiedniej formie, zwłaszcza gdy nie są wyrażane w sposób spontaniczny lub w toku szybkiej wymiany słów, a w sposób zaplanowany i przemyślany”. [http://sip-1lex-1pl-1lex-2nowy.han.uwm.edu.pl/#/relacja-jednostka/16798683/art\(212\)par\(1\)/JUR_SAD \(z dnia 10.04.2016\)](http://sip-1lex-1pl-1lex-2nowy.han.uwm.edu.pl/#/relacja-jednostka/16798683/art(212)par(1)/JUR_SAD (z dnia 10.04.2016)).

3. PODMIOT CZYNU ZABRONIONEGO

Przestępstwo zniesławienia zarówno w typie podstawowym (art. 212 § 1), jak i kwalifikowanym (art. 212 § 2) należy do kategorii przestępstw powszechnych. Sprawcą czynu zabronionego może być każda osoba fizyczna, która spełnia ogólne warunki konieczne do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Może nią być również osoba pełniąca funkcję publiczną.

Z istoty pomówienia wynika, że jest przestępstwem umyślnym, które można popełnić zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym (zachodzi ono, gdy stawiający zarzut przewiduje możliwość poniżenia lub podważenia dobrego imienia innej osoby, grupy osób lub instytucji i z tym się godzi)¹⁶. Można je popełnić tylko w formie działania. Nie jest więc pomówieniem niezaprzeczenie nieprawdziwym zarzutem, chociażby to niereagowanie zasługiwało na ujemną ocenę.

Pomówienie może być wyrażone w różnej formie i przy wykorzystaniu rozmaitych nośników informacji. Może być uzewnętrznione ustnie, pisemnie, z użyciem różnych technik przekazu (np. przez telefon, Internet)¹⁷. W piśmiennictwie wyraża się wątpliwości co do możliwości dokonania pomówienia przy pomocy gestu lub innej formy nieartykułowanej, z uwagi na to, że pomówienie musi zawierać określoną treść informacyjną, możliwą do oceny pod względem jej prawdziwości¹⁸. Inny pogląd prezentuje A. Zoll, który określa, że także gest lub mimika mogą być formami, za pomocą których można przekazać pomawiające inną osobę zarzuty¹⁹. Zniesławiający zarzut nie musi sprowadzać się do podanie konkretnych faktów, może przybierać formę ogólnikową, może być formułowany hipotetycznie, poprzez odwołanie się do podejrzeń co do niewłaściwości postępowania osoby, której dotyczy pomawiająca treść. Pomawiający zarzut może też przybrać postać pytania, jeżeli z jego treści oraz kontekstu, w jakim zostało zadane, wynika, że celem sprawcy nie było uzyskanie czy też zweryfikowanie wiedzy na określony temat, lecz skompromitowanie podmiotu, którego pytanie dotyczy²⁰. Wypowiedź zniesławiająca może być wyrażona także w trybie przypuszczającym²¹.

Sprawca przestępstwa zniesławienia musi mieć świadomość, że zarzut może poniżyć zniesławionego. Ponadto musi mieć świadomość, że rozpowszechnia poniżające treści. Nie jest natomiast wymagana świadomość nieprawdziwości zarzutu i nie uchyla karalności nawet uzasadniony błąd co do prawdziwości. Zgodnie z ukształtowanym w doktrynie prawa karnego i orzecznictwie sądowym poglądem przekazywanie wypowiedzi innych osób na zasadzie *relata refero*, tj. że cytuje się jedynie cudzą wypowiedź (np. „Mówi się, że...”; „X stwierdził, że...”), nie wyłącza odpowiedzialności

¹⁶ A, Marek, dz. cyt.

¹⁷ M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, dz. cyt., s. 418.

¹⁸ J. Wojciechowski (w:) *Kodeks karny - część szczególna*, t. 1, *Komentarz do artykułów 117-221*, red. A. Wąsek, Warszawa 2006, s. 1085

¹⁹ A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna, t. I*, LEX 1999, s. 644.

²⁰ Cyt. za A. Zoll (red.), *Kodeks karny... t. II*, Kraków 2006, s. 778 i n.

²¹ *Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 maja 2006 roku (II AKA 448/2005)*, OSA 2007 nr 12, poz. 64.

karnej za zniesławienie²². W wyjątkowych sytuacjach przeświadczenie sprawcy o prawdziwości zarzutu i działaniu w obronie społecznie uzasadnionego interesu uznać należy za oparte na uzasadnionych podstawach.

Zgodnie z art. 212 § 2 k.k. ustawodawca wskazuje surowszą odpowiedzialność za zniesławienie, które dokonane jest za pomocą środków masowego przekazu, do których zwykle zaliczać się prasę, radio, telewizję oraz Internet. Uzasadnieniem przyjęcia takiej dyspozycji jest uzyskanie znacznie szerszego zasięgu działania sprawcy, który jednocześnie narusza godność drugiej osoby. Mając na uwadze szczególną rolę środków masowego komunikowania w zakresie kształtowania opinii publicznej, ustawodawca statuuje górną granicę ustawowego zagrożenia w postaci kary pozbawienia wolności do roku²³.

Brak ustawowej definicji pojęcia „środki masowego komunikowania” wzbudziło wątpliwości interpretacyjne, które znalazły wyraźne odzwierciedlenie w piśmiennictwie²⁴. Jednoznacznie określił je Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 maja 2008 „Środkami masowego komunikowania będą wszystkie środki, których działanie sprowadza się do masowego przekazywania rozmaitych treści. Czyli do środków tych wypadnie zaliczyć nie tylko prasę drukowaną, przekaz radiowy i telewizyjny, lecz także książkę, plakat, film oraz przekaz za pomocą Internetu. Gwarantowana w treści art. 14 Konstytucji wolność prasy i innych środków społecznego przekazu obejmuje także swoim zasięgiem środki masowego komunikowania, o jakich mowa w art. 216 § 2 i 212 § 2 k.k. Internet jest środkiem masowego komunikowania, o jakim mowa w art. 212 § 2 i 216 § 2 k.k., za pomocą którego sprawca może dopuścić się zarówno zniesławienia, jak i znieważenia”²⁵.

Zjawisko „rozgłaszania” w odniesieniu do prasy nabiera szczególnego znaczenia. Przywoływanie wypowiedzi pochodzących z innych źródeł jest dzisiaj niemal powszechne. W związku z tym, uwzględniając rolę mediów w demokracji – zwłaszcza jej funkcję kontrolną, Sąd Najwyższy w 1997 roku²⁶ podjął uchwałę, w której uznał, iż w zakresie spraw publicznych, cytujący cudzą wypowiedź jest zwolniony od odpowiedzialności karnej za zniesławienie, jeśli spełnił następujące warunki:

- 1) wypowiedź jest rzeczywistym cytatem (jeśli przytoczenie cudzej wypowiedzi jest tylko fragmentem mającym wspierać własną szerszą wypowiedź lub też cytujący aprobuje treść przytaczanej wypowiedzi posłużenie się cytatem nie zwalnia od odpowiedzialności);
- 2) cytowana wypowiedź jest nieanonimowa – znany jest więc podmiot, od którego pochodzi;

²² L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2005, s. 263.

²³ Identyczne kryterium skutkujące surowszą odpowiedzialnością sprawcy zostało przyjęte przy przestępstwie zniewagi z art. 216 § 2 k.k.

²⁴ Wojciechowski (w:) *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, t. 1, s. 1094; P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, Zakamysze 2002, s. 40.

²⁵ Postanowienie SN z dnia 7 maja 2008 r., III KK 234/07, Biul. PK 2008, nr 10, s. 33.

²⁶ *Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1997 roku (I KZP 5/97)*, OSP 1997 nr 11, poz. 211.

3) przytaczanie wypowiedzi ma charakter informacji o sprawach publicznych przez co należy rozumieć, że są to wypowiedzi osób publicznych, wypowiedzi o osobach publicznych lub też padające w trakcie wydarzeń publicznych)²⁷.

Zniesławienie dokonane ze świadomością nieprawdziwości informacji i ocen o postępowaniu oraz właściwościach innej osoby (art. 212 § 1 i 2 k.k.) nigdy nie służy obronie społecznie uzasadnionego interesu (art. 213 § 2 k.k.).²⁸ Interes społeczny nie może usprawiedliwiać podawania nieprawdziwych informacji o konkretnych osobach.²⁹ Zachowanie takie nie korzysta z ochrony udzielanej wolności wypowiedzi i prawu do krytyki przez art. 31 ust. 3 Konstytucji, ani art. 10 ust. 2 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności³⁰.

Za przestępstwo z art. 212 § 1 k.k. grożą następujące środki karne: grzywna samoistna (od 10 do 360 stawek dziennych) oraz ograniczenie wolności w wymiarze od miesiąca do jednego roku. Za przestępstwo z § 2 k.k., tj. za zniesławienie dokonane za pomocą środków masowego komunikowania, ustanowione przez kodyfikatora środki karne są podobne: grzywna, ograniczenie wolności albo kara pozbawienia wolności do jednego roku. Wymierzona kara może być warunkowo zawieszona, stosownie do zasad wynikających z art. 69 § 1 k.k. Możliwe jest także warunkowe umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 66 § 1 k.k., odstąpienie od wymierzenia kary na podstawie art. 59 k.k. i orzeczenie wyłącznie środka karnego, jednego z katalogu zawartego w art. 39 k.k. (np. nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego). Na wniosek pokrzywdzonego sąd podaje wyrok do publicznej wiadomości (patrz art. 215 k.k.)³¹.

ZAKOŃCZENIE

Przestawione wyżej wykroczenie zniesławienia (pomówienia) należy do przestępstw, które związane są z negatywnymi zachowaniami człowieka. Czyny te były penalizowane od czasów starożytnych. Ma ono zakres ogólny, a celem sprawcy jest zniesławienie czci innej osoby. Temu przestępstwu w sposób szczególny ulegają osoby wierzące lub duchowne, których wzorce moralne lub sposoby postępowania są mało lub nieakceptowane w społeczeństwie, w którym żyją lub też rozgłaszanie pewnych, czasami nie do końca sprawdzonych wiadomości ma ich zdyskredytować w oczach współwyznawców lub wiernych, albo też wymóc na nich określone postawy działania. Podmiotem tego przestępstwa w sposób szczególny poddani są osoby i funkcjonariusze publiczni.

²⁷ M. Łoszevska-Ołowska, *Podstawy prawa dla dziennikarzy*, Warszawa 2008, s. 210 i n.

²⁸ M. Kłoda, *Jak bronić się przed pomówieniem prasowym*, *GPracna* 1996 nr 10, s. 30.

²⁹ T. Kucharski, *Insynuacja*, „Prasa Polska” 1975 nr 6, s. 20 i n.

³⁰ *Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 roku (V KK 70/04)*, OSNKW 2004 nr 9, poz. 86; J. Potulski, *Glosa do Postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 roku (V KK 70/04)*, GSPPO 2005 nr 1-2, s. 193; M. Malicka-Buras, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 roku (V KK 70/04)*, WPP 2007 nr 2, s. 163.

³¹ A. Wąsek (red.), *Kodeks karny...*, t. I, dz. cyt., s. 1101 i n.

STRESZCZENIE

Wykroczenie zawarte w art. 212 k.k. dotyczy zniesławienia (pomówienia). Jest to czyn, którego celem jest przekazanie informacji mających na celu zdyskredytowanie drugiego człowieka, grupy osób, instytucji, osoby prawnej lub jednostki nie mającej osobowości prawnej. Temu przestępstwu w sposób szczególny ulegają osoby wierzące lub duchowne, których wzorce moralne lub sposoby postępowania są mało lub nieakceptowane w społeczeństwie, w którym żyją lub też rozgłaszanie pewnych, czasami nie do końca sprawdzonych wiadomości ma ich zdyskredytować w oczach współwyznawców lub wiernych, albo też wymóc na nich określone postawy działania. Sprawcą tego czynu może być każdy, kto spełnia ogólne warunki konieczne do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Musi on mieć świadomość, że zarzut może poniżyć zniesławionego. Ponadto musi mieć świadomość, że rozpowszechnia poniżające treści dyskredytujące innych w ich środowisku.

SUMMARY

Offense contained in Article. 212 K. K. It applies to defamation (slander). It is an act which aims to provide information aimed at discrediting the other person, group of persons, institutions, individuals or legal entities without legal personality. This crime in a particular way are believers or clergymen, whose moral standards or procedures are not very or not acceptable in the society in which they live or broadcast certain, sometimes not fully checked the message is to discredit them in the eyes of fellow believers, or believers, or extort them certain attitudes action. The perpetrator of this act can be anyone who meets the general conditions necessary to incur criminal liability. He must be aware that contention can humiliate infamous. It must also be aware that distributes degrading content denigrating others in their environment.

BIBLIOGRAFIA

Akty normatywne:

USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm. Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 7 maja 2008 r., III KK 234/07, Biul. PK 2008, nr 10.

Postanowienie SN z dnia 22 czerwca 2004 roku (V KK 70/04), OSNKW 2004 nr 9, poz. 86.

Uchwała SN z dnia 18 września 1982 r., VI KZP 10/82, OSNKW 1983, nr 1-2, poz. 3.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1997 roku (I KZP 5/97), OSP 1997 nr 11, poz. 211.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 maja 2006 roku (II AKa 448/2005), OSA 2007 nr 12, poz. 64.

Wyrok SN z dnia 17 marca 2015 r. LEX nr 1663833

Literatura:

Bosek L., Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne, Warszawa 2012.

Ceranek U., Zniesławienie i obraza, „Prasa Polska” 1976 nr 5, s. 21.

- Hofmański P., Satko J., Przepięstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej, Zakamyszcze 2002.
- Gardocki L., Granice wolności słowa w projekcie kodeksu karnego, „Palestra” 1993 nr 12, s. 103-106.
- Gardocki L., Prawo karne, Warszawa 2005.
- Gardocki L., Prawnokarne granice wolności słowa w świetle projektu kodeksu karnego z 1991 roku [w:] Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka red. S. Waltoś, Kraków 1993, s. 263-272.
- Juogan A., Słownik kościelny łacińsko-polski, Poznań-Warszawa-Lublin 1958, s. 85.
- Kłoda M., Jak bronić się przed pomówieniem prasowym, „Gazeta Prawna” 1996 nr 10, s. 30.
- Kucharski T., Insynuacja, „Prasa Polska” 1975 nr 6, s. 20-22.
- Langrod J. S, W poszukiwaniu form ochrony czci, „Przegląd Prawa i Administracji” 1927, nr 4.
- Łoszevska-Ołowska M., Podstawy prawa dla dziennikarzy, Warszawa 2008.
- Marek A., Kodeks karny. Komentarz, wyd. 5, LEX 2010.
- Mozgawa M. (red.), Kodeks karny, LEX 2015.
- Pietrzak M., Reglamentacja wolności prasy w Polsce (1918-1939), Warszawa 1963.
- Raglewski J. (w:) Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. 2, Komentarz do art. 117-277 k.k., red. A. Zoll, Kraków 2006.
- Surkont M., Pomawianie jako sposób działania zniesławiającego, „Palestra” 1979 nr 10.
- Wojciechowski J. w:) Kodeks karny - część szczególna, t. 1, Komentarz do artykułów 117-221, red. A. Wąsek, Warszawa 2006.
- Zieliński I., Zniesławienie w polskim prawie karnym, Lex 2013.
- Zoll A. (red.), Kodeks karny. Część szczególna, t. I, LEX 1999.
- Zoll A. (red.), Kodeks karny. Część szczególna, art. 117-227, t. II, Kraków 2006.

*Ogólnopolska Konferencja Naukowa na temat: Współczesne zagrożenia: wyzwania i działania.
Stalowa Wola 15.03.2016 roku*